

**ONDSCHIEDEND VERMOGEN VAN DE
MKB-ACCOUNTANT EN DE EINDTERMEN**
deelrapportage 1

JUNI 2019

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
2	Analyse van de onderscheidende kenmerken van de mkb-accountant	2
2.1	Verordening op de beroepsprofielen	2
2.2	Onderzoek met betrekking tot het profiel van de mkb-accountant	3
2.3	Generieke trends en gevolgen voor de mkb-accountant.....	4
2.4	Conclusie.....	5
3	De mkb-accountant (en het onderscheidend vermogen) in de eindtermen ...	6
3.1	Toelichting op de verschillende oriëntaties in de considerans bij de eindtermen ..	6
3.2	Considerans per vakgebied	7
3.3	Conclusie.....	8
	BIJLAGE 1 Theorie oriëntatie Accountancy-MKB niveau hoger dan oriëntatie Assurance.....	9
	BIJLAGE 2 Theorie oriëntatie Assurance hoger dan oriëntatie Accountancy-MKB	10
	BIJLAGE 3 Praktijk Verschillen oriëntaties Assurance en Accountancy-MKB	11
	BIJLAGE 4 Literatuurreferenties	12

1 Inleiding

In de 2018 strategiesessie van CEA zijn een aantal aandachtspunten naar voren gekomen om te monitoren in het kader van ontwikkelingen met mogelijke impact op het curriculum. Eén van deze punten betreft het onderzoeken van (de maatschappelijke behoefte aan) het onderscheidend vermogen van de mkb-accountant.

De doelstelling van deze deelrapportage is om globaal inzicht te geven in de actuele ontwikkelingen met betrekking tot de mkb-accountant en vervolgens te reflecteren op hoe CEA dit onderwerp heeft verwerkt in haar eindtermen.

De opzet van deze deelrapportage is als volgt:

- Analyse van de onderscheidende kenmerken van de mkb-accountant (paragraaf 2)
 - Verordening op de beroepsprofielen.
 - Onderzoek rondom het profiel van de mkb-accountant.
 - Generieke trends en de gevolgen voor de mkb-accountant.
- De mkb-accountant (en het onderscheidend vermogen) in de eindtermen (paragraaf 3)
- Samenvatting (paragraaf 4)

2 Analyse van de onderscheidende kenmerken van de mkb-accountant

2.1 Verordening op de beroepsprofielen

In de toelichting op de Verordening op de beroepsprofielen wordt bij de beschrijving van de werkzaamheden van de openbaar accountant ook specifiek aandacht geschonken aan de openbaar accountants die voor het mkb werken. Hier wordt het volgende over opgemerkt:

In en voor het MKB werken veel openbaar accountants die geen (wettelijke) controles verrichten maar andere professionele diensten op het gebied van de accountancy verlenen. Een kerntaak van veel van deze accountants is om al dan niet samen met de ondernemer financiële overzichten op te stellen (dan wel samen te stellen) en hem te ondersteunen bij de analyses en de conclusies. Ook kunnen zij bijzondere controle-opdrachten, beoordelingsopdrachten en andere assurance-werkzaamheden verrichten. Vaak worden zij door de MKB-ondernemer ingeschakeld voor ondersteuning bij bijvoorbeeld het inrichten van de financiële- en administratieve organisatie, het voldoen aan fiscale verplichtingen, het verzorgen van de financiële- of salarisadministratie en het adviseren bij te nemen strategische en operationele beslissingen.

In zijn adviesrol opereert de accountant veelal als vertrouwensman van de MKB-ondernemer. Hij adviseert de cliënt, maar houdt daarbij het belang van het maatschappelijk verkeer steeds in het oog. Hij kan bijvoorbeeld adviseren over: bedrijfsopvolging, -overname of -waardering, ICT-vraagstukken en kantoorautomatisering, financieringsvraagstukken, kredietaanvragen, fiscale vraagstukken (inclusief pensioen), de bedrijfsvoering, (persoonlijke) financiële planning, inrichting (financiële) administratie, internationaal zaken doen en duurzaamheidsvraagstukken. Maar ook over juridische vraagstukken, zoals over de keuze van de bedrijfsvorm en met betrekking tot arbeids- en sociaal recht. Vaak fungeert de accountant als "ketenregisseur" van de (financiële) gegevensverstrekking door de MKB -ondernemer. Samen met het management onderkent hij problemen waarvoor andere deskundigen moeten worden ingeschakeld en wijst hij actief op risico's die hij binnen het bedrijf signaleert.

Met betrekking tot de opleiding met de oriëntatie Accountancy-MKB wordt nog het volgende vermeld in de toelichting: "In de oriëntatie voor voornoemde in en voor de in de mkb werkzame accountant ligt het accent op (bedrijfseconomisch) advies, inclusief juridische aspecten en fiscale vraagstukken."

Uit de tekst van (de toelichting op) de Verordening op de beroepsprofielen blijkt dat het onderscheidende vermogen van de mkb-accountant ligt in de nauwe(re) betrokkenheid bij de opdrachtgever en een brede deskundigheid op het gebied van administratie, fiscaliteit, financiering, IT, operationele en strategische bedrijfsvoering, inclusief de juridische aspecten daarvan. Dit in tegenstelling tot de assurance-accountant waarbij de focus ligt op de (wettelijke) controle.

2.2 Onderzoek met betrekking tot het profiel van de mkb-accountant

De NBA heeft – in samenwerking met de Erasmus Universiteit Rotterdam - een kenniscentrum opgericht waarbij het functioneren van de mkb-accountant centraal staat: NEMACC. Dit kenniscentrum heeft een aantal rapporten gepubliceerd die interessant zijn in dit kader.

In het rapport 'Zó maak je het verschil, mkb-accountants op zoek naar een vernieuwend profiel' van augustus 2018 geeft NEMACC aan dat de positie van de mkb-accountant steeds meer onder druk te staan komt. Enerzijds door concurrentie van de big four en anderzijds door concurrentie van de administratiekantoren. Het onderzoek onder 180 mkb'ers wees de volgende verwachtingen uit:

- "Ondernemers waarderen objectief/analytisch en beschouwend/controlerend denken bij hun accountant en hebben minder waardering voor emotioneel en negatief/kritisch denken. Positief en creatief denken scoren ook hoog. De accountant beheerst bij voorkeur verschillende denkwijzen of kan er tussen switchen.
- Ondernemers waarderen het als accountants over hoogwaardige kennis en gedegen methodieken beschikken, maar ook als zij dicht bij hun belevingswereld staan. Betrokkenheid en mensenkennis doen het goed, net als de mogelijkheid om iets van de accountant te leren.
- Een accountantskantoor kan zich langs verschillende assen profileren: door dicht bij de ondernemer te gaan staan of juist op enige afstand, door methodisch te werken of juist meer intuïtief/creatief." (blz. 27)

Het rapport geeft verder aan dat twee zaken telkens terugkomen in de onderzoek en vakbladen: *digitalisering* en de *adviesrol* van de accountant.

Digitalisering

De digitalisering heeft zowel invloed op de inzet van IT binnen de eigen mkb-kantooromgeving als op de werkzaamheden met betrekking tot de klanten van de mkb-accountant. De NBA is in 2018 gestart met haar werkgroep 'Accountech' en geeft met de drie sub-projecten die gedefinieerd zijn inzicht in de brede reikwijdte van de impact van de digitalisering. Accountech heeft namelijk de volgende drie sub-projecten gedefinieerd:

1. mkb-kantoor van de toekomst;
2. digitale transformatie voor de mkb-accountant;
3. controle van de toekomst.

Ook de business van de klant – die van de mkb-accountant verwacht dat hij/zij sparringpartner is - verandert door de digitalisering.

Adviesrol

Het belang van de adviesrol blijkt ook uit een eerder onderzoek van NEMACC (mei 2018) onder interne en externe stakeholders van mkb-accountants met betrekking tot hun visie op de kwaliteit van een accountantskantoor:

"De kwaliteit van een mkb-accountantskantoor wordt in de ogen van accountants en vennoten in eerste instantie bepaald door de kwaliteit van het werk (de output), de beloning en de bedrijfscultuur. In de ogen van de cliënten (ondernemers), wordt de kwaliteit juist bepaald door de betrouwbaarheid van de dienstverlening en de scope van het advies en de kennis van de accountants. Voor gebruikers van rapportages van accountants telt de inhoudelijke kwaliteit en de mate waarin de verstrekte informatie bruikbaar is voor de eigen werkzaamheden." (blz. 2)

De bovengenoemde onderzoeken bevestigen de - in paragraaf 2.1. vastgestelde - brede inhoudelijke actuele basisdeskundigheid die de mkb-accountant moet bezitten. Uit het NEMACC rapport 'Financiering in het mkb en de rol van de mkb-accountant' van maart 2019 blijkt dat de mkb-accountant in de rol van advies op het gebied van financiering tekort schiet. Het ontbreekt de mkb-accountant (afgestudeerd op basis van de eindtermen 2008¹) onder meer aan kennis van verschillende vormen van risicokapitaal, crowd funding en factoring en aan kennis over de combinatie van verschillende financieringsvormen. Daarnaast vinden ondernemers dat mkb-accountants meer aandacht zouden moeten besteden aan de bedrijfsmatige kant van de onderneming en jaarlijks zouden moeten analyseren of de financieringsstructuur nog optimaal is. Hetzelfde rapport laat overigens zien dat de mkb-accountant - volgens de deel - onderzoeksgroep 'financiers' - te defensief is en zich niet 'senang' voelt bij financieringsadviesfunctie. In de profilering is het dus belangrijk waar de mkb-accountant zich plaatst met betrekking tot dit onderwerp.

Als adviseur van de ondernemer moet de mkb-accountant niet alleen inhoudelijke deskundigheid bezitten, maar ook over persoonlijke vaardigheden beschikken. In het begin van deze paragraaf werd al aangegeven dat ondernemers verwachten dat de mkb-accountant verschillende denkwijzen kan hanteren en daar tussen kan switchen, bijvoorbeeld van objectief/analytisch beoordelend naar proactief/strategisch beschouwend. Oog voor psychologische valkuilen in het denkpatroon van de ondernemer (en eigen denkpatroon) is daarbij ook belangrijk (NEMACC rapport januari 2018).

Tenslotte heeft NEMACC in april 2019 het rapport 'De adviserende mkb-accountant. Een voorstel voor kwaliteitsrichtlijnen' uitgebracht waarbij drie typen adviezen onderscheiden worden: natuurlijke advisering, standaard adviezen en specifieke adviesopdrachten. Voor ieder type advies zijn per fase in het adviesproces kwaliteitsrichtlijnen opgenomen. Daarnaast wordt in dit rapport de relatie gelegd met de bestaande wet- en regelgeving op dit gebied. De benodigde competenties en kennis van de mkb-accountant als adviseur krijgen ook aandacht in het rapport:

"Naarmate de adviesopdrachten complexer zijn, worden andere (hogere) eisen gesteld aan competenties (kennis, vaardigheden en gedrag) zoals emotionele intelligentie, creativiteit en professionaliteit." (blz. 23)

De NEMACC-onderzoeken tonen dus aan dat het belangrijk is dat de mkb-accountant zowel brede en actuele inhoudelijke kennis bezit als beschikt over persoonlijke vaardigheden in verband met zijn/haar adviseursfunctie.

2.3 Generieke trends en gevolgen voor de mkb-accountant

In 2017 verrichtte NEMACC een onderzoek naar mogelijke assurance-diensten voor mkb-accountants. Bij dit onderzoek werd een viertal stakeholders (VNO NCW MKB, RABO Centraal, MVO Nederland en Capital Mills (investeerder in mkb-ondernemingen) betrokken en vijf (koepel)accountantsorganisaties (BDO, Coney, PWC, SRA, Van Oers). Uit het onderzoek kwam naar voren dat bij de stakeholders op dat moment geen grote behoefte was aan assurance verschaffing. Er werden wel toekomstmogelijkheden gezien op IT-gebied zoals bijvoorbeeld de beoordeling IT-systemen, betrouwbaarheid data, alsmede compliance in hoeverre softwareproducten voldoen aan standaarden.

Verondersteld kan worden dat - aangezien mkb-ondernemingen kleiner en flexibeler zijn dan grote organisaties - de effecten van nieuwe ondernemingstrends waarschijnlijk sneller zichtbaar zijn in de mkb-context dan in de assurance-context van grote

¹ Het onderzoek vergelijkt ook de nieuwe eindtermen (2016) met de oude eindtermen en constateert dat op 5 van de 12 onderdelen een hoger kennisniveau wordt vereist en dat een nieuwe eindterm 'behavioral finance' is toegevoegd. De uitspraken die in het rapport gedaan worden, zijn derhalve vaak ook geformuleerd voor mkb-accountants die afgestudeerd zijn op basis van de eindtermen 2008.

ondernemingen. In het speciaal thema 'Klimaat' van het NBA-accountants in business magazine werd door Marcel Beukeboom het volgende gemeld:

"De meest inspirerende voorbeelden vind je bij het MKB en met name startups die hele nieuwe circulaire concepten introduceren. Als je businessmodel is geworteld in fossiele energie kun je verbeterlagen maken maar het oude systeem blijft vaak intact. Een startup zet het hele systeem op zijn kop. Bijvoorbeeld met een businessmodel om het dak van een bedrijf te exploiteren. Ze zetten er zonnepanelen op en distribueren die energie lokaal naar de consument. Daar komt geen grote partij meer aan te pas. Je hebt een frisse blik nodig om duurzaamheid te laten slagen. Daar vallen lessen uit te trekken voor grotere bedrijven maar ook voor de overheid."

Het is ook niet toevallig dat de NBA-werkgroep Accountech met haar sub-projecten juist de focus legt op de mkb-omgeving. Dit betekent dat de mkb-accountant dus niet alleen inhoudelijk breed georiënteerd moet zijn, maar ook veel aandacht moet besteden aan generieke trends en de effecten daarvan voor zijn/haar klanten.

Er zijn echter ook onderwerpen waarmee het mkb niet voor de troepen uitloopt. Hoewel het rapport 'De netto-voordelen van integrated reporting voor het MKB' een wat minder recent NEMACC-onderzoek betreft (2014)², blijkt hieruit dat "de verantwoording en verslaggeving van MKB vooral gedreven is door wettelijke verplichtingen voor de financiële rapportage en voor de niet-financiële rapportage vooral gedreven door externe druk van stakeholders en/of een sterke intrinsieke motivatie. Communicatie over niet-financiële aspecten vindt nu nog veelal op informele wijze plaats" (blz.4). Hier kan de mkb-accountant echter een proactieve rol spelen door de toegevoegde waarde van integrated reporting onder de aandacht te brengen. Internationaal wordt dit ook door de IFAC gestimuleerd, onder andere door de publicatie 'Creating value for SME's through integrated thinking, the benefits of integrated reporting <IR>.' (aug 2017).

Om een goede adviseur te zijn voor de mkb-onderneming, zal de mkb-accountant dus op de hoogte moeten zijn van de laatste ontwikkelingen van de diverse vakgebieden, van de trends in de business van de opdrachtgevers en ook bekend moeten zijn met de ontwikkelingen in verwachtingen/eisen van externe stakeholders.

2.4 Conclusie

De 'mkb-accountant' heeft een duidelijk eigen profiel: het is een allrounder die de mkb-ondernemer ter zijde staat als adviseur. De mkb-accountant wordt ingezet vanwege zijn/haar gedegen inhoudelijke vakkennis, maar ook vanwege inzicht in (de ontwikkeling van) de business van de mkb-ondernemer. Naast inhoudelijke, actuele kennis zijn ook de persoonlijke vaardigheden van de mkb-accountant belangrijk voor de uitoefening van het beroep.

² De netto-voordelen van integrated reporting voor het MKB, Onderzoeksrapportage over het belang van integrated thinking en integrated reporting voor het midden- en kleinbedrijf in Nederland, blz. 4.

3 De mkb-accountant (en het onderscheidend vermogen) in de eindtermen

3.1 Toelichting op de verschillende oriëntaties in de considerans bij de eindtermen

In de eindtermen is zowel een considerans opgenomen bij de oriëntaties, als bij de eindtermen per vakgebied.

Considerans bij de oriëntatie

In de considerans bij de oriëntatie wordt toegelicht dat de oriëntatie 'Accountancy-MKB' opleidt voor de in het mkb werkzame accountant die zowel bepaalde assurance-werkzaamheden als andersoortige werkzaamheden op het gebied van accountancy verricht. Naast een aantal specifieke assurance-werkzaamheden betreft dit in het bijzonder opdrachten tot het samenstellen van financiële verantwoordingen (inclusief fiscale aangiften) en advieswerkzaamheden op een breed terrein. In zijn adviesrol opereert de accountant als vertrouwensman van de mkb-ondernemer en dient daarbij altijd het belang van het maatschappelijk verkeer (publiek belang) in het oog te houden.

Considerans bij de eindtermen per vakgebied

In de considerans bij de eindtermen per vakgebied worden bij vrijwel alle vakgebieden ook de specifieke kenmerken voor de oriëntatie Accountancy-MKB benoemd. Vakken waar geen specifieke verwijzingen worden gemaakt naar de onderscheidende oriëntaties zijn:

- Gedrag, Ethiek en Besluitvorming (GEB)
- Statistiek (STA)
- Economie (EC)

Ook voor de benoemde generieke eindtermen zijn geen specifieke verwijzingen naar de afzonderlijke oriëntaties opgenomen in de considerans. Het is destijds een bewuste keuze van de commissie geweest om voor de generieke eindtermen en de GEB-eindtermen geen onderscheid te maken tussen de oriëntaties: het uitgangspunt is dat alle accountants op dit gebied dezelfde basis moeten hebben.

Aandachtspunt: uit de onderzoeken genoemd in paragraaf 2 komt naar voren hoe belangrijk de persoonlijke vaardigheden van de mkb-accountant zijn: het kunnen 'switchen tussen verschillende denkwijzen', persoonlijke vaardigheden in het kader van de adviesfunctie en het zich kunnen profileren van een eigen identiteit in het brede werkveld. Gezien deze constatering is het de vraag of hier inderdaad geen (extra) accenten/specifieke aandachtspunten voor moeten opgenomen worden in de oriëntatie Accountancy-MKB. Hierop wordt ook geattendeerd in het NEMACC-rapport 'De adviserende mkb-accountant'³.

In paragraaf 3.2 worden de - in de eindtermen - benoemde specifieke kenmerken voor Accountancy-MKB per vakgebied weergegeven.

³ In het rapport wordt op blz. 23 het volgende vermeld: "Competenties voor de beginnend beroepsbeoefenaar zoals beschreven in de CEA eindtermen -en beschreven in hoofdstuk 4- worden niet als voldoende gezien om te acteren als een vakvolwassen adviseur. Sommigen geven zelfs aan dat de CEA-eindtermen ook voor de beginnend adviseur niet 'ver' genoeg gaan en adviseren om nog meer aandacht te besteden aan vaardigheden en gedrag in de praktijkopleiding." In het kader van dit rapport zijn 5 mkb-accountants geïnterviewd en 2 HR-experts.

3.2 Considerans per vakgebied

Audit & Assurance (A&A)

De oriëntatie Accountancy-MKB richt zich met name op het verstrekken van assurance bij bepaalde financiële overzichten,⁴ het uitvoeren van samenstell opdrachten en het verschaffen van (bedrijfseconomische en fiscale) adviezen.

Financial Accounting (FA)

In de oriëntatie Assurance wordt ruime aandacht besteed aan IFRS, het jaarrekeningenbeleid, het bestuursverslag en de geïntegreerde verslaggeving. Ook is in deze oriëntatie kennis van de hoofdlijnen van de financiële verantwoording van bijzondere bedrijfstakken noodzakelijk. In de oriëntatie Accountancy-MKB wordt meer aandacht besteed aan de 'Richtlijnen voor kleine rechtspersonen en de fiscale grondslagen voor de jaarrekening'. In de oriëntatie Assurance zal de nadruk liggen op de controle van de jaarrekening, in de oriëntatie Accountancy-MKB op het samenstellen van de jaarrekening en het adviseren daarover.

Internal Control & Accounting Information Systems (ICAIS)

In de oriëntatie Assurance ligt de nadruk op het gebied van risicomanagement en interne beheersing, met name van belang voor het bepalen van het interne beheersingsrisico in het kader van de jaarrekeningcontrole. In de oriëntatie Accountancy-MKB wordt - naast de 'Common Body of Knowledge' - verdergaande aandacht gevraagd voor het ontwerpen van een informatiesysteem, de toepassing van analyse- en rapportagetools en de advisering daarover.

Financiering (FIN)

In de oriëntatie Accountancy-MKB voorzien de eindtermen in een verdieping op enkele geselecteerde onderdelen en maakt Financiering nadrukkelijk deel uit van de praktijkopleiding.

Management Accounting & Control (MAC)

Een specifieke eindterm in de oriëntatie Accountancy-MKB is de bekwaamheid om met behulp van moderne data-analysetechnieken beslisinformatie uit verschillende bronnen samen te stellen.

Strategie, Leiderschap en Organisatie (SLO)

In de oriëntatie Assurance wordt nadrukkelijk ingegaan op het onderkennen van bedrijfsrisico's, terwijl in de oriëntatie Accountancy-MKB meer aandacht wordt gevraagd voor het beoordelen van de realiteitswaarde van de strategie en het adviseren over strategieformulering. De eindtermen in de oriëntatie Accountancy-MKB gaan nader in op ondernemerschapstheorieën en ondernemersvaardigheden, organisatieverandering en innovatie.

Boekhouden (BKH)

In de oriëntatie Accountancy-MKB zijn additionele eindtermen opgenomen inzake het adviseren over de comptabele verwerking van bijzondere transacties en gebeurtenissen en het samenstellen van een jaarrekening met behulp van een rapportgenerator. Voorts is in deze oriëntatie een verdieping van de eindtermen opgenomen inzake de comptabele verwerking van begroting/budget en advisering over inrichting en structuur van het comptabele systeem.

⁴ Deze moeten aan een aantal voorwaarden voldoen, dit is in bijlage 2 van de eindtermen uitgewerkt.

Fiscaliteit (FISC)

Fiscaliteit is een profielvak in de oriëntatie Accountancy-MKB omdat ondernemers bij fiscale vraagstukken vaak een beroep doen op de kennis en ervaring van de mkb-accountant. Diverse eindtermen zijn daarom in deze oriëntatie op verdiepend niveau geformuleerd. Daarnaast is een specifieke eindterm in deze oriëntatie het kunnen adviseren over fiscale strategie en fiscale vraagstukken. Ook in de praktijkopleiding van de mkb-accountant is een wezenlijke plaats ingeruimd voor Fiscaliteit.

Recht (RE)

In de oriëntatie Accountancy-MKB schrijven de eindtermen vanwege de adviserende rol van de mkb-accountant een verdieping voor van het faillissementsrecht en het arbeids- en sociaal zekerheidsrecht, alsmede kennis inzake het personen- en familierecht, huwelijksvermogensrecht en erfrecht.

Uit bovengenoemde toelichting blijken de specifieke kenmerken van de mkb-accountant die ook in de algemene toelichting bij de oriëntatie Accountancy-MKB is opgenomen in de eindtermen.

In bijlage 1. tot en met 3. zijn de verschillen in vereiste niveaus per eindtermen voor de twee oriëntaties opgenomen:

- Bijlage 1 **Theorie** oriëntatie Accountancy-MKB niveau hoger dan Assurance oriëntatie
- Bijlage 2. **Theorie** oriëntatie Assurance hoger dan oriëntatie Accountancy-MKB
- Bijlage 3. **Praktijk** verschillen oriëntaties Assurance en Accountancy-MKB

Uit deze inventarisatie blijkt - met name uit bijlage 1 - ook de constatering dat de mkb-accountant een 'allrounder' moet zijn, onder andere voor de bredere kennis van de vakgebieden Strategie, Leiderschap en Organisatie, Fiscaliteit en Recht.

3.3 Conclusie

De eindtermen sluiten goed aan bij de analyse van het mkb-profiel in paragraaf 2 voor wat betreft de inhoudelijke kennis. De nadruk ligt minder op assurance maar meer op een brede inhoudelijke kennis in het kader van de adviesrol van de mkb-accountant. Bij het vakgebied MAC wordt specifiek de nadruk gelegd op gebruik van digitalisering.

Gezien de geconstateerde kenmerken van de mkb-accountant in paragraaf 2 is het echter wel te overwegen om (nog) meer nadruk te leggen op persoonlijke vaardigheden in de eindtermen van de oriëntatie Accountancy-MKB. Ook kan overwogen om (meer) aandacht te geven aan de persoonlijke ontwikkeling van de mkb-accountant. Gezien de breedte van het werkveld kan de accountant beoordelen – door rekening te houden met eigen specifieke competenties – bepalen hoe hij/zij zich wil positioneren in dit werkveld.

BIJLAGE 1 Theorie oriëntatie Accountancy-MKB niveau hoger dan oriëntatie Assurance

		De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om	CoBK	ASS	MKB
A&A	A&A-13	voor aan assurance verwante opdrachten (samenstellingsopdrachten en opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot financiële informatie), in overeenstemming met de van toepassing zijnde beroepsreglementering: <ul style="list-style-type: none"> - de opdracht te aanvaarden; - de relevante kennis van de huishouding en zijn omgeving respectievelijk het object van onderzoek te verzamelen; - relevante risico's voor de uitvoering van de opdracht te signaleren; - met gebruikmaking van alle beschikbare methoden en technieken de opdracht op effectieve en efficiënte wijze te plannen en uit te voeren; - de bevindingen te evalueren en hierover te rapporteren aan de opdrachtgever. 	B		C
A&A	A&A-14	voor overige werkzaamheden , in het bijzonder adviesopdrachten , de relevante kennis en vaardigheden te hanteren om, in overeenstemming met de van toepassing zijnde beroepsreglementering: <ul style="list-style-type: none"> - de opdracht te aanvaarden; - de relevante risico's voor de uitvoering te signaleren; - met gebruikmaking van alle beschikbare methoden en technieken de opdracht op effectieve en efficiënte wijze in te richten en uit te voeren; - de bevindingen te evalueren en hierover te rapporteren aan de opdrachtgever. 	A		C
FA	FA-8.2	te beoordelen in hoeverre een jaarrekening van een kleine vennootschap is opgemaakt in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor kleine rechtspersonen (RJK) dan wel in overeenstemming met fiscale grondslagen .	A		C
ICAIS	ICAIS-7	de verschijningsvormen binnen het IT-infrastructuur-, IT-applicatie-, IT-management- en het IT-strategiedomein te benoemen, te onderscheiden, respectievelijk te beoordelen.	B		C
ICAIS	ICAIS-8	de gevolgen van veranderingen in de IT-infrastructuur , de IT-applicaties , het IT-management en de IT-strategie , voor de betrouwbaarheid van de verslaggeving, voor de effectiviteit en efficiëntie van de bedrijfsvoering en voor de naleving van relevante wet- en regelgeving, te signaleren respectievelijk uit te leggen.	A		B
ICAIS	ICAIS-13	aan de hand van geëigende systeemontwikkelings- en analysetechnieken , rekening houdend met de eisen op het gebied van betrouwbaarheid, efficiency, compliance en governance, het ontwerp van een informatiesysteem van een organisatie te schetsen respectievelijk te ontwerpen.	A		B
FIN	FIN-1	de belangrijkste technieken op het terrein van financiële rekenkunde (rekening houdend met tijdvoordeur, samengestelde interest, enkelvoudige interest en disconto) toe te passen op eenvoudige financiële spaar, leen- en beleggingsproducten (waaronder een spaarplan, een lening en een annuïtaire hypotheek).	B		C
FIN	FIN-5	ten behoeve van vermogensbeheer het risico en het rendement van beleggingsproducten te onderkennen respectievelijk te af te wegen.	A		B
FIN	FIN-7	een financieringsvoorstel te doen respectievelijk te beoordelen na afweging van verschillende mogelijke (hybride) financieringsvormen (aandelen, obligaties, leningen, leasing en factoring), rekening houdend met de eisen van potentiële vermogensverschaffers.	B		C
FIN	FIN-8	het werkkapitaalbeheer , in de vorm van voorraad-, debiteuren- en crediteurenbeheer, te beschrijven respectievelijk te beoordelen en hierover te adviseren.	B		C
FIN	FIN-9	de financiële positie en strategie van een organisatie te schetsen respectievelijk te beoordelen door middel van bijvoorbeeld scenarioanalyse en gevoeligheidsanalyse.	A		B
FIN	FIN-12	de opzet en werking van (het proces van) treasury management te beschrijven en/of te analyseren.			B
MAC	MAC-9	met behulp van moderne data-analysetechnieken beslisinformatie uit verschillende bronnen samen te stellen.			B
SLO	SLO-1a	op basis van relevante concepten, modellen en door de organisatie geformuleerde missie, visie en waarden de ondernemingsstrategie te commentariëren respectievelijk te beoordelen op realiteitswaarde rekening houdend met zaken als marktomstandigheden, maatschappelijke verantwoordelijkheid, duurzaamheid, de potentie van de onderneming en de persoonlijkheidskenmerken van de bestuurder en hierover aan bestuur en toezichhoudend orgaan te rapporteren.	B		C
SLO	SLO-6	op hoofdlijnen te formuleren hoe prestaties gedurende de levensloop van de onderneming kunnen worden versterkt door innovatie en goed ondernemerschap .			A
SLO	SLO-8	te verwoorden op welke wijze organisaties in een veranderende omgeving hun doelen en resultaten kunnen bereiken, hoe veranderprocessen hieraan bijdragen, gebruik makend van bijvoorbeeld organisatiediagnose en sterkte-zwakke analyse, rekening houdend met organisatiecultuur en (mogelijke) weerstand tegen verandering.			A
SLO	SLO-9	te onderkennen, respectievelijk te beargumenteren of de condities (beleid, cultuur, instrumentarium e.d.) in de organisatie bijdragen aan de motivatie, ontwikkeling en binding van medewerkers .	A		B
SLO	SLO-10	te onderkennen, respectievelijk te beargumenteren of het proces van toewijzing van middelen leidt tot het op efficiënte wijze realiseren van de langere termijn doelstelling van de onderneming.	A		B
BKH	BKH-2	om te adviseren over de comptabele verwerking van bijzondere transacties en gebeurtenissen zoals onderhanden projecten, leasecontracten, pensioenen, optieleningen, financiële instrumenten en overnames.			C
BKH	BKH-3	de comptabele verwerking van begroting/budget , realisatie en analyse van verschillen bij productie- en dienstverlenende bedrijven uit te leggen respectievelijk te beoordelen en correcties voor te stellen.	B		C
BKH	BKH-4	de inrichting en structuur van het (geautomatiseerde) comptabele systeem van handels-, productie- en dienstverlenende bedrijven te beschrijven respectievelijk te beoordelen en daarover te adviseren.	B		C
BKH	BKH-7	de inrichting en structuur van de comptabele verwerking van de verschillen tussen commerciële en fiscale jaarrekeningen te beschrijven respectievelijk te beoordelen en daarover te adviseren.	B		C
BKH	BKH-8	met behulp van een rapportgenerator een (geconsolideerde) jaarrekening samen te stellen.			C
FISC	FISC-1	de belangrijkste elementen van de vennootschapsbelasting, omzetbelasting, inkomstenbelasting, loonheffingen en formeel belastingrecht te onderkennen teneinde de fiscale gevolgen en risico's van feiten en gebeurtenissen te beschrijven respectievelijk te beoordelen.	B		C
FISC	FISC-2a	op basis van de wet- en regelgeving inzake winst uit onderneming (inkomstenbelasting), loonheffing, vennootschapsbelasting, omzetbelasting, fiscale berekeningen te maken en aangiften te analyseren respectievelijk kritisch te commentariëren.	B		C
FISC	FISC-3a	op basis van de wet- en regelgeving inzake niet-winstaspecten van inkomstenbelasting, dividendbelasting en erf- en schenkelasting fiscale berekeningen te maken en aangiften te analyseren.	A		B
FISC	FISC-4	de fiscale strategie , waaronder belastingplanning, belastingontwijking en belastingontduiking, van de onderneming te identificeren respectievelijk te bediscussiëren.	A		B
FISC	FISC-6	te adviseren over fiscale vraagstukken m.b.t. vennootschapsbelasting, omzetbelasting, inkomstenbelasting, loonheffing, dividendbelasting en successierecht.			B
FISC	FISC-7	de (fiscale) consequenties van de financiële situatie in elke levensloopfase te inventariseren respectievelijk de ondernemer te adviseren over het opstellen van een financieel plan .			B
RE	RE-5	de belangrijkste elementen van het faillissementsrecht te onderkennen teneinde de juridische gevolgen van feiten en gebeurtenissen voor de onderneming te beschrijven respectievelijk hierover te rapporteren.	A		B
RE	RE-6	de belangrijkste elementen van het arbeids- en sociaal zekerheidsrecht te onderkennen teneinde de juridische gevolgen van feiten en gebeurtenissen voor de onderneming te beschrijven respectievelijk hierover te rapporteren.	A		B
RE	RE-7	een natuurlijk persoon te adviseren over de belangrijkste financiële gevolgen die voortvloeien uit het personen- en familierecht, huwelijksvermogensrecht en erfrecht .			B

BIJLAGE 2 Theorie oriëntatie Assurance hoger dan oriëntatie Accountancy-MKB

De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om			Common body of k	Assurance	Accountancy MKB
A&A	A&A-3	de rol van de accountant binnen het systeem van corporate governance samen te vatten respectievelijk te beoordelen, in het bijzonder de relatie met de organen belast met governance en relevante externe toezichthouders.	B	C	
A&A	A&A-4	het (inter)nationale institutioneel kader voor de beroepsuitoefening, bestaande uit relevante wet- en regelgeving en de rol en verantwoordelijkheden van relevante actoren, te beschrijven respectievelijk kritisch te becommentariëren en de mogelijke civiel-, tucht-, bestuurs- en strafrechtelijke gevolgen van niet-naleving te onderkennen.	B	C	
A&A	A&A-7.1	het systeem van toezicht en kwaliteitsbeheersing van de beroepsuitoefening op beroeps- en organisatieniveau te beschrijven respectievelijk te evalueren.	B	C	
A&A	A&A-7.2	de kwaliteitsbeheersingsprocedures op opdrachtniveau te beschrijven en toe te passen, met inbegrip van de documentatieverplichtingen .	B	C	
A&A	A&A-11.1	voor een jaarrekeningcontrole de van toepassing zijnde beroepsreglementering met betrekking tot het proces van cliënt-/opdracht(her)acceptatie toe te passen.	B	C	
A&A	A&A-11.2	voor een jaarrekeningcontrole , conform de van toepassing zijnde beroepsreglementering, de relevante kennis van de entiteit en zijn omgeving, met inbegrip van haar interne beheersing, te verzamelen om vervolgens de bedrijfs-, accountantscontrole-, inherente-, interne beheersings- en detectierisico's te beschrijven en in te schatten en de materialiteit te bepalen.	B	C	
A&A	A&A-11.3	voor een jaarrekeningcontrole , conform de van toepassing zijnde beroepsreglementering, de invloed van de informatietechnologie op de entiteit incl. haar processen, systemen en governance (waaronder ERP, cloud computing, big data, networking, privacy, social media, reporting software) te beschrijven en te analyseren alsmede de gevolgen te bepalen voor de door de accountant uit te voeren werkzaamheden, waaronder de daarbij te hanteren methoden en technieken (zoals audit software).	B	C	
A&A	A&A-11.4	op basis van de geïdentificeerde risico's voor een jaarrekeningcontrole de werkzaamheden te bepalen, vast te leggen in een controleprogramma en uit te voeren teneinde voldoende en toereikende controle-informatie te verkrijgen.	B	C	
A&A	A&A-11.6	voor een jaarrekeningcontrole , conform de van toepassing zijnde beroepsreglementering, de volgende specifieke activiteiten uit te voeren: <ul style="list-style-type: none"> - evalueren van transacties met verbonden partijen; - evalueren van gebeurtenissen na de einddatum van de verslagperiode; - evalueren van de continuïteit van de entiteit; - optreden als groepsaccountant respectievelijk als accountant van een groepsonderdeel; - gebruikmaken van de werkzaamheden van interne auditors en deskundigen; - evalueren van het bestuursverslag; - evalueren in hoeverre de jaarrekening overeenkomstig de geldende verslaggevingsregels is opgemaakt en een getrouw beeld geeft. 	B	C	
A&A	A&A-11.7	voor een jaarrekeningcontrole , op basis van de uitgevoerde werkzaamheden, de bevindingen te evalueren om te komen tot een oordeel en hierover mondeling en schriftelijk te rapporteren aan opdrachtgever en stakeholders.	B	C	
A&A	A&A-11.8	naar aanleiding van zijn controlewerkzaamheden relevante aandachtspunten te vertalen naar verbeterpunten voor de organisatie van de opdrachtgever en deze mondeling en schriftelijk te rapporteren aan de opdrachtgever (inclusief de organen belast met governance).	B	C	
FA	FA-8.3	te beoordelen in hoeverre een jaarrekening van een (beursgenoteerde) vennootschap is opgemaakt in overeenstemming met de van toepassing zijnde International Financial Reporting Standards (IFRS) van de International Accounting Standards Board (IASB).	A	C	
FA	FA-14	de doelstellingen en gevolgen van het jaarrekeningenbeleid van de ondernemingsleiding zoals earnings management en off balance financiering te benoemen en te betrekken in de oordeelsvorming over de jaarverslaggeving.	B	C	
FA	FA-19	een overzicht te geven van de relevante normen voor geïntegreerde verslaggeving van organisaties en het daarvoor geldende raamwerk.	A	B	
ICAIS	ICAIS-1	de grondslagen, de theorieën en de modellen die nodig zijn voor het uitvoeren van de risicoanalyse, het bepalen van de informatiebehoefte, het inrichten van de administratieve processen, het ontwerpen van de daarbij behorende interne beheersingsmaatregelen, het ontwerpen en beheren van de bestuurlijke informatieverzorging, alsmede de daarmee samenhangende IT, te beschrijven respectievelijk te beoordelen.	B	C	
ICAIS	ICAIS-16	de uitkomsten van de evaluatie van het systeem van interne beheersing, intern en extern te kunnen rapporteren , al dan niet in de vorm van een 'in control statement'.	B	C	
ICAIS	ICAIS-17	vanuit het perspectief van corporate governance de werking van het systeem van interne controle met betrekking tot financiële informatie en de eventuele risico's en gevolgen te beschrijven respectievelijk te evalueren.	B	C	
ICAIS	ICAIS-18	in het kader van interne beheersing, en meer specifiek de interne controle m.b.t. financiële informatie, een ontwerp aangaande de toewijzing van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden te bediscussiëren respectievelijk hierover te adviseren aan bestuur en toezichthoudend orgaan.	B	C	
ICAIS	ICAIS-19	de invloed van bedrijfsethiek , als element van de beheersingsomgeving, op de werking van het systeem van interne controle m.b.t. financiële informatie te kunnen benoemen respectievelijk kritisch te becommentariëren.	B	C	
SLO	SLO-3	uit de strategie voortvloeiende onzekerheden en bedrijfsrisico's te identificeren, de gevolgen voor het behalen van de ondernemingsdoelstellingen te evalueren en hierover te rapporteren aan bestuur en toezichthoudend orgaan.	B	C	

BIJLAGE 3 Praktijk Verschillen oriëntaties Assurance en Accountancy-MKB

		De beginnend beroepsbeoefenaar is in staat om	Common body of k	Assurance	Accountancy MKB
A&A	A&A- 11.5b	bij de uitvoering van een jaarrekeningcontrole op effectieve wijze gebruik te maken van de beschikbare methoden en technieken, waaronder statistiek, data-analyse en/of procesmining .		A	
FA	FA- 18	het bestuursverslag , waaronder niet-financiële informatie, te beoordelen op juistheid en toereikendheid met inachtneming van wet- en regelgeving en in het licht van de informatiebehoeften van stakeholders.		C	
ICAIS	ICAIS-3	een analyse van de informatiebehoeften van een organisatie uit te voeren, die noodzakelijk is voor het besturen en beheersen van de organisatie, het afleggen van verantwoording daarover en om vast te stellen dat is voldaan aan de voor de organisatie geldende wet- en regelgeving.			C
FIN	FIN-2	ten behoeve van een investeringsanalyse relevante data te verzamelen, te beoordelen en vervolgens te modelleren gebruik makend van scenario-analyse en discontering.			B
FIN	FIN-6	op basis van voorspellingen over de exploitatie en kasstromen de financieringsbehoefte , de aflossingscapaciteit en het dividendbeleid in onderlinge samenhang te analyseren respectievelijk hierover te adviseren.			B
FIN	FIN-11	de financiële risico's (krediet-, rente- en valutarisico) te identificeren en het gebruik van geschikte financiële instrumenten in het kader van de beheersing van deze risico's te beschrijven en te beoordelen.			B
MAC	MAC-2	financiële en niet-financiële accountingmaatstaven (waaronder kritieke succesfactoren en strategische variabelen) te ontwikkelen om besluitvorming te ondersteunen en het effect van beslissingen te meten.			B
MAC	MAC-3	kostenobjecten te identificeren, de daarbij behorende data te verzamelen, rangschikken en analyseren om deze te vertalen in een kostenmodel.			B
MAC	MAC-4	kostenmodellen toe te passen op huidige en toekomstige activiteiten ten einde beslissingen te nemen (kostprijs, kostentoekening) en deze te evalueren in termen van de economische en management prestaties.			B
MAC	MAC-8	het verschil tussen budget en realisatie te meten, te analyseren en te verklaren.			B
SLO	SLO-1b	te beoordelen of het business model van de onderneming aansluit op de geformuleerde missie, visie, waarden en ondernemingsstrategie en over de bevindingen te rapporteren.			B
SLO	SLO-4	te onderkennen of het risico bestaat dat het bestuur zijn taken zodanig uitvoert dat het ondernemingsbelang niet wordt gediend en indien hier sprake van is hierover te rapporteren.			B
SLO	SLO-5	te onderkennen of het risico bestaat dat de persoonlijkheid van de bestuurder(s) en de stijl van leidinggeven en besluitvorming niet passen bij de aard, cultuur en fase van de onderneming, haar producten, markten e.d. en indien hier sprake van is hierover te rapporteren.			B
SLO	SLO-7	op basis van bedrijfswetenschappelijke theoretische inzichten een oordeel te vormen of het ontwerp en de uitvoering van de interne en externe organisatie van de onderneming effectief en efficiënt is en hierover aan bestuur en toezichhoudend orgaan te rapporteren.			B
SLO	SLO-11	het governancesysteem van een onderneming te analyseren aan de hand van beleid, wet- en regelgeving en codes.			B
BKH	BKH-1	de comptabele aspecten van transacties en gebeurtenissen te doorgronden en te vertalen in journaalposten .			C
BKH	BKH-5	de geautomatiseerde comptabele verwerking van routinematige en niet-routinematige transacties en gebeurtenissen van handels-, productie- en dienstverlenende bedrijven uit te voeren mede met behulp van actuele taxonomieën.			B
FISC	FISC-2b	op basis van de wet- en regelgeving inzake winst uit onderneming (inkomstenbelasting), loonheffing, vennootschapsbelasting, omzetbelasting, fiscale berekeningen te maken en aangiften op te stellen.			B
FISC	FISC-3b	op basis van de wet- en regelgeving inzake niet-winstaspecten van inkomstenbelasting, dividendbelasting en erf- en schenkbelasting, fiscale berekeningen te maken en aangiften op te stellen.			B

BIJLAGE 4 Literatuurreferenties

- Assurance in het mkb (deel 2), NEMACC, december 2017
- Bewust van het onbewuste. Psychologische valkuilen voor ondernemers, NEMACC, januari 2018
- Creating value for SME's through integrated thinking, the benefits of integrated reporting <IR>, IFAC, augustus 2017
- De netto-voordelen van integrated reporting voor het mkb, NEMACC, 2014
- Eindtermen Accountantsopleidingen 2016, Commissie Eindtermen Accountantsopleiding, december 2015
- Financiering in het mkb en de rol van de mkb-accountant, NEMACC, maart 2019
- Hoe kijken interne en externe stakeholders aan tegen de kwaliteit van een mkb-accountantskantoor?, NEMACC, mei 2018
- Themanummer 'Klimaat', NBA accountants in business magazine, augustus 2018
- Verordening op de Beroepsprofielen, NBA, juni 2015
- Zo maak je het verschil, mkb-accountants op zoek naar een vernieuwend profiel, NEMACC, augustus 2018